

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Управлінський облік

Шифр та назва спеціальності

072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Інститут

ННІ Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу

Освітня програма

Фінанси і банківська справа

Кафедра

Обліку і фінансів (205)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Освітні компоненти вільного вибору студента професійної підготовки

Семестр

6

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Давидюк Тетяна Вікторівна

tetiana.davydiuk@khp.edu.ua

Доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і фінансів НТУ "ХПІ"

Авторка та співавторка понад 200 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Управлінський облік», «Стратегічний управлінський облік», «Фінансове планування та бюджетування».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Курс охоплює теоретичні знання та практичні навички з організації та методики управлінського обліку, його вдосконалення з урахуванням передового зарубіжного досвіду

Мета та цілі дисципліни

Сформувати системний погляд щодо складу, класифікація і поведінка витрат, методів обліку і калькулювання витрат. Провести аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку та релевантності інформації для прийняття управлінських рішень. Сформувати у студентів навички щодо бюджетування і контроль з використанням центрів відповідальності.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Індивідуальне завдання у формі контрольної роботи. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК08.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
ЗК10. Здатність працювати у команді

- ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач
- СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність
- СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації
- СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.
- СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Результати навчання

- ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.
- ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.
- ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.
- ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.
- ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.
- ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.
- ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.
- ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
- ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.
- ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
- ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.
- ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: "Бухгалтерський облік", "Економіка підприємства", "Фінанси суб'єктів господарювання".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються

поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми (питання), а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних ситуацій у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку

Сутність та зміст управлінського обліку, його формування і розвиток. Предмет, об'єкти та методи управлінського обліку. Принципи та функції управлінського обліку. Управлінський, фінансовий та податковий облік, їх взаємозв'язок.

Тема 2. Склад витрат виробництва

Основні принципи класифікацій витрат. Класифікація витрат за напрямками обліку.

Тема 3. Класифікація і поведінка витрат

Поведінка витрат залежно від їх класифікації. Методи визначення функції витрат.

Тема 4. Методи обліку і калькулювання витрат

Мета і сутність калькулювання витрат. Класифікація методів обліку витрат та методів калькулювання.

Тема 5. Облік і калькулювання за повними витратами

Облік і калькулювання за замовленнями. Облік і калькулювання за процесами.

Тема 6. Система обліку і калькулювання за змінними витратами

Калькулювання по змінним витратам. Маржинальний дохід. Моделі калькулювання по змінним витратам. Переваги і недоліки калькулювання по змінним витратам.

Тема 7. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами

Загальна характеристика і основні принципи системи "стандарт-кост". Особливості калькулювання за нормативним методом. Переваги і недоліки нормативного метода калькулювання.

Тема 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Мета і методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток». Аналіз чутливості прибутку. Аналіз взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток» за умов асортименту. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток».

Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

Сутність релевантного підходу при прийнятті управлінських рішень. Аналіз релевантної інформації при існуванні варіантів альтернативних рішень. Прийняття управлінських рішень щодо оптимального використання ресурсів за умов обмежень. Обґрунтування рішень щодо запасів та ціноутворення.

Тема 10. Бюджетування і контроль

Сутність бюджетування та його організація. Складання та взаємоузгодження бюджетів. Контроль виконання бюджетів і аналіз відхилень.

Тема 11. Облік і контроль за центрами відповідальності

Концепція центрів відповідальності. Оцінка діяльності центрів витрат. Оцінка діяльності центрів доходу. Трансфертне ціноутворення.

Тема 12. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку

Спільні риси з фінансовим та податковим обліком. Відмінні риси з фінансовим та податковим обліком.

Теми практичних занять

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку

Сутність та зміст управлінського обліку, його формування і розвиток. Предмет, об'єкти та методи управлінського обліку. Принципи та функції управлінського обліку. Управлінський, фінансовий та податковий облік, їх взаємозв'язок.

Тема 2. Склад витрат виробництва

Основні принципи класифікацій витрат. Класифікація витрат за напрямами обліку.

Тема 3. Класифікація і поведінка витрат

Поведінка витрат залежно від їх класифікації. Методи визначення функції витрат.

Тема 4. Методи обліку і калькулювання витрат

Мета і сутність калькулювання витрат. Класифікація методів обліку витрат та методів калькулювання. Розподіл накладних витрат.

Тема 5. Облік і калькулювання за повними витратами

Облік і калькулювання за замовленнями. Облік і калькулювання за процесами.

Тема 6. Система обліку і калькулювання за змінними витратами

Калькулювання по змінним витратам. Маржинальний дохід. Моделі калькулювання по змінним витратам. Переваги і недоліки калькулювання по змінним витратам.

Тема 7. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами

Загальна характеристика і основні принципи системи "стандарт-кост". Особливості калькулювання за нормативним методом. Переваги і недоліки нормативного метода калькулювання.

Тема 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Мета і методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток». Аналіз чутливості прибутку. Аналіз взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток» за умов асортименту. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток».

Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

Сутність релевантного підходу при прийнятті управлінських рішень. Аналіз релевантної інформації при існуванні варіантів альтернативних рішень. Прийняття управлінських рішень щодо оптимального використання ресурсів за умов обмежень. Обґрунтування рішень щодо запасів та ціноутворення.

Тема 10. Бюджетування і контроль

Сутність бюджетування та його організація. Складання та взаємоузгодження бюджетів. Контроль виконання бюджетів і аналіз відхилень.

Тема 11. Облік і контроль за центрами відповідальності

Концепція центрів відповідальності. Оцінка діяльності центрів витрат. Оцінка діяльності центрів доходу. Трансфертне ціноутворення.

Тема 12. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку

Спільні риси з фінансовим та податковим обліком. Відмінні риси з фінансовим та податковим обліком.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у форму контрольної роботи. У контрольній роботі студент повинен показати знання, правильне розуміння та вміння працювати з інформаційними джерелами, аналізувати цифрові дані, самостійно викладати особисту точку зору, узагальнювати теоретичний і практичний матеріал, робити висновки та пропозиції.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Гончаренко О.О., Давидюк Т.В., Саюн А.О., Рогова Н.В. Управлінський облік: навч. Посібник. К. : УБС НБУ, 2014. 415 с.

2. Управлінський облік : навч. посіб. /О.М.Брадул, В. А.Шепелюк, Л. Я.Шевченко, П. Д.Камінський, та ін; ДНУЕТ. Кривой Ріг. : 2017. 113 с.
3. Управлінський облік : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] / За ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава : ПП «Астра» 2018. – 250 с.
4. Управлінський облік : підручник / В. С. Лень. 2-е вид., випр. Київ : Каравела, 2017. 260 с.
5. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат : монографія / О. Л. Михальська, В. Г. Швець ; КНУ. Київ : Кондор, 2019. 224 с.
6. Управлінський облік [Текст] : навч. посіб. / З.-М. В. Задорожний, В. В. Муравський, В. З. Семанюк, І. Я. Омецінська. - Тернопіль : ЗУНУ, 2023. - 296 с.
7. Управлінський облік. Збірник задач : навчальний посібник / Д.А. Горовий, Т.В. Давидюк, С.М. Кравченко, О.В. Манойленко. Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2024. 400 с.
8. Управлінський облік: навчальний посібник / за ред. к.е.н., доцента Ю.А. Маначинської, Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ. Чернівці, 2022. 230 с.
9. Сп'як Г.І., Собко О.М., Турчин Л.Я. Обґрунтування управлінських рішень : навчальний посібник. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 153 с.
10. Управлінський облік: Навчальний посібник / В.Д. Зелікман, І.М. Ізвекова, Р.Б. Сокольська та ін. Дніпро: НМетАУ, 2017. 198 с.

Додаткова література:

1. Давидюк Т.В. Management accounting organization: basic steps towards increasing the company efficiency. Економіка: реалії часу. 2017. № 1(29). С. 41-47.
2. Давидюк Т.В., Поліщук О.В. Класифікація витрат в управлінському обліку як ефективний напрямок управління витратами. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. № 7 (випуск 02). С. 275-279.
3. Давидюк Т.В. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у вітчизняних нормативних актах: напрями удосконалення. Економіка: реалії часу. 2016. № 1 (23). С. 6-13.
4. Давидюк Т.В. Стан та перспективи розвитку управлінського обліку. Соціально-економічний розвиток України: проблеми та перспективи: кол. монографія / За ред. О.В. Манойленко. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. 537 с. С. 7-15.
5. Давидюк Т.В., Мірошніченко Т.І. Фінансова структура як складова системи управлінського обліку компанії. Економіка: реалії часу. 2020. № 5(51). С. 21-27.
6. Сурженко Л. Організація управлінського обліку та бюджетування на основі бізнес-процесів (на прикладі швейної промисловості). Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 7. С. 27-31.
7. Управлінський облік : підручник / О. В. Фоміна, О. А. Мошковська, О. О. Августова [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Фоміної. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 228 с.
8. Управлінський облік: навч. посіб. / [Л. В. Гуцаленко, О. М. Колеснікова, І. М. Лепетан, У. О. Марчук, Л. В. Мельянкova]. – Київ : Центр учбової літератури, 2020. – 370 с.
9. Гладій І.О. Управлінська звітність підприємства: принципи формування. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 23. 2018. С. 604- 608
10. Управлінський облік: навчальний посібник / МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; уклад. О. А. Дем'янишина. Умань: Візаві, 2019. 216 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді: модульної контрольної роботи № 1 (перевірка опанування студентами знань з тем 1-6) - 15 %, модульної контрольної роботи № 2 (перевірка опанування студентами знань з тем 7-12) - 15 %, підсумкової модульної роботи - 20 %, виконання контрольної роботи - 30 %, виконання домашніх завдань за кожною з пройдених з дисципліни тем - 20 %. Залік виконується письмо та містить: 20 тестових завдань різного рівня складності, 2 ситуаційних завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Олександр МАНОЙЛЕНКО

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Марина ШЕВЧЕНКО